

CHECKLIST BETER BURGERBERAAD

Inleiding

In maart 2021 heeft de Commissie Brenninkmeijer op verzoek van de Tweede Kamer een rapport uitgebracht over de mogelijke rol van Burgerfora (ook wel Burgerberaden) bij het betrekken van burgers bij klimaatbeleid. Het rapport heeft een titel die niets te raden over laat: [*Betrokken bij Klimaat: Burgerfora aanbevolen!*](#) Een goede analyse van de situatie waarin burgers en overheid zich ten opzichte van elkaar bevinden en van de bijdrage die Burgerfora zouden kunnen leveren aan het herstel van vertrouwen.

De commissie van wetenschappers en ambtenaren formuleerde ook een aantal randvoorwaarden voor een goed Burgerberaad. In onze visie lijken deze voorwaarden meer aan te sluiten op de behoeften van de overheid en minder op die van burgers. Uit de praktijk blijkt namelijk dat deelnemers deels andere voorwaarden nodig hebben om het Beraad als zinvol te ervaren. Om echt het vertrouwen van burgers terug te winnen is dat nu juist essentieel!

In Nederland organiseert en ontwikkelt G1000.nu sinds 2013 Burgerberaden met succes. Daarnaast helpen wij initiatiefnemers en delen onze ervaringen met organisaties in binnen- en buitenland. De neerslag van onze ervaringen hebben we beschreven in het [*Handboek G1000*](#) en is terug te vinden in het ontwerp voor de eerste nationale G1000: [*de G1000Landbouw*](#). De basis wordt gevormd door de *7 basisprincipes voor het organiseren van een Burgerberaad*, welke zijn terug te vinden in de beschrijving van de G1000Landbouw.

Wereldwijd is het onderwerp Burgerberaad intussen ook 'hot': overal zijn de laatste jaren ervaringen opgedaan met Burgerberaden over het klimaat en andere onderwerpen. Die ervaringen zijn geïnventariseerd door de OECD in haar rapport: [*Innovative Citizen Participation and New Democratic Institutions: Catching the deliberative wave*](#). Onderdeel van de inventarisatie is een overzicht van 'Good practices': basisprincipes voor een goed Burgerberaad die zijn geformuleerd door wetenschappers en practitioners uit de aangesloten landen.

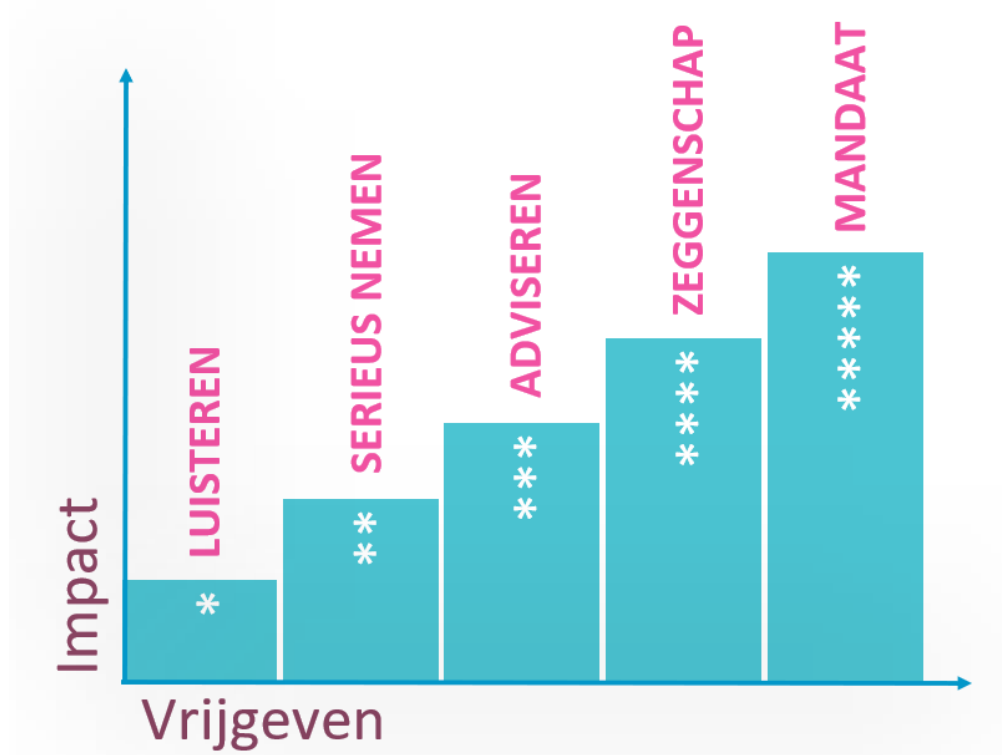
Op basis van de ervaringen uit het internationale discours en onze Nederlandse ervaringen heeft G1000.nu een maatstaf opgesteld waaraan we de impact van een Burgerberaad kunnen toetsen. Er zijn in dit model vijf oplopende 'treden' waar een Beraad zich op kan bevinden. Bij iedere stap neemt de zeggenschap voor de burger en de impact op het beleid toe.

De mate van impact van het Burgerberaad heeft invloed op de verhouding die het beraad heeft met traditionele bestuursorganen. Bij iedere 'trede' past dus een positie die de bestuurder heeft ten opzichte van het Burgerberaad. Die posities beschrijven we als volgt:

- A. *Luisteren* – Het begin van elke goede relatie. *Je neemt een open houding aan.* Je luistert, stelt open vragen en neemt de resultaten van het beraad mee om ermee te doen wat jou betreft aan de orde is.
- B. *Serius nemen* – Je hebt een open houding én: *je neemt verantwoordelijkheid voor de kwaliteit van het beraad* en zorgt ervoor dat de basisvoorwaarden die daarvoor nodig zijn, ingevuld worden.
- C. *Adviseren* – Je hebt een open houding, neemt verantwoordelijkheid voor de kwaliteit van het beraad én: *je neemt de verantwoordelijkheid voor de legitimiteit van de uitkomsten.*
- D. *Zeggenschap* – Je hebt een open houding, neemt verantwoordelijkheid voor de kwaliteit van het beraad. Je neemt de verantwoordelijkheid voor de legitimiteit van de uitkomsten én: *je draagt het eigenaarschap over het proces en de uitkomsten over aan de deelnemers.*
- E. *Besluiten* – Je draagt jouw mandaat om te besluiten over aan de deelnemers van het Burgerberaad.

Beelden we bovenstaande uit in een figuur, dan ziet dat er als volgt uit:

BeterBurgerberaad

Checklist Beter Burgerberaad:

Zodra er ruimte is voor burgers om met elkaar het gesprek te voeren over een onderwerp wat van belang is voor de gemeenschap, vinden wij dat er sprake is van een Burgerberaad. Maar daarmee is het nog niet meteen effectief.

Vanuit het perspectief van de deelnemende burger heeft G1000.nu een checklist van 15 punten opgesteld om de effectiviteit van een burgerberaad te bepalen. Naarmate er meer punten van de checklist gerealiseerd worden, wordt het Beraad effectiever: omdat de zeggenschap van de deelnemers toeneemt en daarmee de bereidheid van bestuurders om zich te conformeren aan het resultaat. Uiteindelijk eindigt de trap op de laatste trede bij wat in onze ogen de ultieme vorm van een Burgerberaad is: delegatie van de besluitvorming aan het Beraad, dus aan de deelnemers.

A. Luisteren

1. Doel: is het doel vooraf helder beschreven?
2. Transparantie: is vooraf duidelijk wat er gaat gebeuren en hoe dat plaatsvindt?
3. Dialogoog: is er voldoende tijd voor de deelnemers om met elkaar te spreken?

B. Serieus genomen worden

4. Informatie: is er voldoende informatie van voldoende kwaliteit om goede conclusies te trekken?
5. Tijd: is er voldoende tijd om tot een goede afweging te komen?
6. Veiligheid en Privacy: is het veilig voor alle deelnemers om deel te nemen?

C. Adviseren

7. Invloed: hoe beïnvloedt de uitkomst de besluitvorming?
8. Diversiteit en Inclusie: zijn de verschillende inwonersgroepen voldoende vertegenwoordigd?
9. Representativiteit: worden de inwoners daadwerkelijk gerepresenteerd?
10. Onafhankelijkheid en Integriteit: is de organisatie onafhankelijk en doet zij wat zij belooft?
11. Evaluatie: wordt het proces kritisch geëvalueerd?

D. Zeggenschap

12. Autonomie: leiden de deelnemers zichzelf?
13. Gemeenschappelijkheid: is de hele gemeenschap in de zaal vertegenwoordigd?
14. Gelijkwaardigheid: telt elke stem even zwaar?

E. Besluiten

15. Mandaat: kan het beraad eigenstandig besluiten?

Best Practice

Hieronder geven wij een uitgebreide beschrijving van de 'Best Practice' waar de checklist op gebaseerd is. Bij ieder punt van de checklist wordt vermeld of het gebaseerd is op [het rapport van de OECD](#) of op de ervaringen van G1000.nu (te vinden in de [G1000 Handleiding](#)). Tevens wordt met sterretjes (*) aangegeven bij welke trede uit het model van G1000.nu het punt hoort.

1. DOEL *

Het doel van het Burgerberaad is helder omschreven in een neutrale vraag en betreft een gemeenschappelijk probleem - *OECD*

2. TRANSPARANTIE *

Het Burgerberaad wordt openbaar aangekondigd voordat het begint. Het procesontwerp en alle materialen- inclusief agenda's, briefingsdocumenten, ingediende bewijsstukken, audio- en video-opnamen van degenen die informatie presenteren, het rapport van de deelnemers, hun aanbevelingen (door de deelnemers zelf geschreven) en de selectiemethode van de deelnemers zijn beschikbaar voor het publiek. De herkomst van de financiering is bekend. De reactie van de opdrachtgever op de aanbevelingen en de evaluatie na het proces worden gepubliceerd en er is een publiek toegankelijke communicatiestrategie – *OECD*

Alle keuzes tijdens het burgerberaad komen op een begrijpelijke manier tot stand, zijn traceerbaar en verifieerbaar voor iedereen in de zaal – *G1000.nu*

3. DIALOOG *

Door de inzet van dialoog krijgen de deelnemers de gelegenheid om met elkaar een basis te vormen waar zij hun gezamenlijke aanbevelingen aan de overheid op baseren. De dialoog omvat zorgvuldig en actief luisteren, afwegen van en rekening houden met meerdere perspectieven, waarbij alle deelnemers de kans krijgen om te spreken. Daartoe wordt een mix van werkvormen ingezet, afwisselend in kleine groeps- en plenaire discussies en activiteiten, begeleid door bekwame facilitatoren – *OECD*

De dialoog is een 'zoektocht naar overeenstemming'. Deelnemers spreken elkaar in steeds wisselende samenstellingen, waarbij de zoektocht naar gemeenschappelijkheid centraal staat. Die wordt als basis genomen voor elke vervolgstap. Voor de dialoog gelden de volgende spelregels:

- *Luister naar elkaar*
- *Vermijd discussie*
- *Je hoeft het niet met elkaar eens te worden*
- *Maak ruimte voor de ander*

G1000.nu

4. INFORMATIE **

Deelnemers hebben toegang tot een veelheid van nauwkeurige, relevante en toegankelijke informatie en expertise. Zij krijgen de kans om sprekers te horen en te ondervragen, waar mogelijk door henzelf geselecteerd - *OECD*

5. TIJD **

Deelnemers krijgen voldoende tijd om zich in het onderwerp te verdiepen, informatie te wegen en geïnformeerde aanbevelingen te formuleren, zodat recht gedaan kan worden aan de complexiteit van de beleidsproblemen. Om geïnformeerde burgeraanbevelingen te kunnen formuleren komen deelnemers ten minste vier volle dagen persoonlijk bijeen, tenzij een korter tijdsbestek gerechtvaardigd is. Tussen de bijeenkomsten door is er tijd voor individueel leren en reflectie - *OECD*

6. VEILIGHEID en PRIVACY **

Het is voor alle deelnemers veilig om deel te nemen aan het Burgerberaad. Er zijn duidelijke spelregels, die daadwerkelijk bewaakt worden. Een onafhankelijk facilitator/moderator zorgt voor borging. Het programma wordt opgevolgd zoals afgesproken. Als hiervan wordt afgeweken, dan gebeurt dit in samenspraak met de deelnemers – *G1000.nu*

De privacy van de deelnemers wordt gerespecteerd om hen te beschermen tegen ongewenste media-aandacht en intimidatie, om de onafhankelijkheid van de deelnemers te behouden en om ervoor te zorgen dat ze niet worden omgekocht of belobbyd door belangengroepen of activisten. Discussies in kleine groepen zijn besloten. De identiteit van de deelnemers kan met toestemming van de deelnemers worden gepubliceerd als het proces is beëindigd. Alle persoonlijke gegevens van deelnemers worden behandeld in overeenstemming met internationale goede praktijken, zoals de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) van de Europese Unie - *OECD*

7. INVLOED ***

Er is invloed op politieke besluitvorming. De opdrachtgevende overheidsinstantie verplicht zich publiekelijk tijdig te reageren op of te handelen naar de aanbevelingen van de deelnemers. Het monitoren van de uitvoering van alle aanvaarde aanbevelingen wordt mogelijk gemaakt door regelmatige openbaar toegankelijke voortgangsrapportages - *OECD*

8. DIVERSITEIT en INCLUSIVITEIT ***

Inwoners worden met behulp van loting uit het BRP uitgenodigd. Zo heeft iedereen een gelijke kans om deel te nemen. Dit leidt tot een grote diversiteit aan deelnemers, waarvan meer dan de helft nog niet eerder actief was in een activiteit die georganiseerd is door de overheid – *G1000.nu*

Het Burgerberaad is inclusief. Inclusie wordt bereikt door ondervertegenwoordigde groepen actief bij het burgerberaad te betrekken. De drempel om deel te nemen wordt verlaagd door deelnemers- en onkostenvergoedingen, kinderopvang en ouderenzorg – *OECD*

9. REPRESENTATIVITEIT ***

Uit de aanmelders wordt met behulp van stratificatie een representatieve selectie gemaakt op basis van een aantal van tevoren bepaalde kenmerken, om ervoor te zorgen dat de deelnemersgroep zo goed mogelijk overeenkomt met het demografische profiel van de gemeenschap - *OECD*

10. INTEGRITEIT ***

Het proces wordt geleid door een projectteam wat op armlengte afstand van de opdrachtgever functioneert. Procesbeslissingen worden genomen door het projectteam, niet door de opdrachtgever. Soms is een advies- of monitoringcommissie met vertegenwoordigers van verschillende standpunten aan de orde – *OECD*

11. EVALUATIE ***

Er vindt een anonieme evaluatie plaats door de deelnemers waarbij het proces op basis van objectieve criteria beoordeeld wordt (bijv. op de hoeveelheid en diversiteit van de verstrekte informatie, hoeveelheid tijd besteed aan leren, onafhankelijkheid van facilitering). Het projectteam voert daarnaast een interne evaluatie uit op basis van deze principes. Zo kan beoordeeld worden wat er is bereikt en hoe dit kan worden verbeterd. Een onafhankelijke evaluatie wordt aanbevolen voor sommige deliberatieve processen, met name die welke een aanzienlijke tijd duren. Het deliberatieve proces moet ook worden geëvalueerd op de uiteindelijke resultaten en de impact van geïmplementeerde aanbevelingen – *OECD*

12. AUTONOMIE ****

De autonomie van de deelnemers staat centraal en wordt gerespecteerd. Deelnemers bepalen zelf de agenda, zij kiezen zelf de onderwerpen waarover zij willen spreken, bepalen zelf waaraan zij een bijdrage willen leveren en kiezen zelf welke zaken zij het belangrijkste vinden. En zij hebben zelf de leiding over het traject. Omdat alle keuzes door de deelnemers zelf gemaakt worden, ontwikkelt zich gedurende het traject een krachtig eigenaarschap. *G1000.nu*

13. GEMEENSCHAPPELIJKHEID ****

De hele gemeenschap is als deelnemer vertegenwoordigd in de zaal. Dit betekent dat de volgende groepen vertegenwoordigd zijn, als reële afspiegeling van de gemeenschap:

- 62,5 % Inwoners
- 12,5 % Werkgevers/professionals
- 6,25 % Ambtenaren
- 6,25 % Politici
- 12,5 % Vrijdenkers

G1000.nu

14. GELIJKWAARDIGHEID ****

Elke stem telt even zwaar, ongeacht rol, positie, herkomst, et cetera. Alle deelnemers hebben een gelijke stem. Ieder onderscheidt zich door herkomst en rol, waardoor ieder een eigen en

unieke bijdrage aan de dialoog kan brengen. Maar die herkomst of rol is nooit reden om meer of minder gewicht aan een afzonderlijke stem toe te kennen – *G1000.nu*

15. BESLUITEN *****

De uitspraak van het Burgerberaad is bindend en wordt ongewijzigd overgenomen door de overheid.

VRAGENLIJST BETERBURGERBERAAD:

Tot slot heeft G1000.nu een vragenlijst opgesteld die de deelnemers kunnen gebruiken om de kwaliteit van hun Burgerberaad te bepalen. Door onderstaande vragen te beantwoorden, ontstaat een beeld in hoeverre jouw proces voldoet aan de 'Best practices' en weet je hoeveel sterren je zou kunnen scoren, mits je het proces ook nog goed uitvoert:

A. LUISTEREN *

1. Is het doel van de bijeenkomst duidelijk?
Is er bijvoorbeeld een vraag die beantwoord moet worden?
Snap je de vraag en vind je die ook aan de orde?
2. Is er een programma?
Snap je het programma?
3. Is er voldoende tijd om met andere deelnemers in gesprek te gaan?
Gebeurt er iets met de resultaten van het onderlinge gesprek?

B. SERIEUS NEMEN **

4. Krijg je goede informatie over het onderwerp?
Is er voldoende informatie? Is de informatie begrijpelijk?
Is duidelijk wat de bron van de informatie is?
5. Hoeveel avonden/dagdelen komen jullie bij elkaar?
Biedt dat voldoende tijd om de informatie te verteren en tot een antwoord te komen op de vraag?
6. Zijn er spelregels?
Krijgen deelnemers de gelegenheid voor vragen en opmerkingen over de spelregels?
Is er iemand die de spelregels handhaaft, een gespreksleider of facilitator?
Is de privacy van de deelnemers beschermd?
Ben je tevreden over de wijze waarop in het proces wordt omgegaan met persoonlijke informatie van deelnemers?
Worden privacyrichtlijnen duidelijk uitgelegd en gevolgd?

C. ADVISEREN ***

7. Is het duidelijk wat er gebeurt er met de uitkomsten van de participatie?
Heeft de organisator toegezegd om de uitkomsten serieus te nemen?
Is dit vastgelegd?
Kunnen deelnemers (of anderen) de initiatiefnemer aanspreken op die toezeggingen?
8. Kun je als genodigde zonder problemen deelnemen?
Is het proces voor iedereen?
Helpt de organisator om het jou en anderen mogelijk te maken om deel te nemen?
Is er een (onkosten)vergoeding?
9. Word je via een loting onder alle inwoners uitgenodigd?
Vindt er onder de aanmelders nog een tweede loting plaats?
Kunnen burgers die niet kunnen deelnemen, toch hun mening en reactie geven?
Gebeurt daar ook iets mee?
10. Wordt het proces georganiseerd door een onafhankelijke organisatie?

Is de onafhankelijkheid voldoende verzekerd?

Is er een onafhankelijk aanspreekpunt voor deelnemers, wanneer zij zorgen hebben over de organisator?

11. Wordt het proces geëvalueerd?

Door een onafhankelijke waarnemer?

D. ZEGGENSCHAP ****

12. Stellen de deelnemers zelf de spelregels vast?

Stellen de deelnemers zelf vast waar zij over willen praten?

Kun je zelf kiezen aan welke gesprekken je bij wilt dragen?

Kun je als deelnemers zelf beslissen welke informatiebronnen je wilt raadplegen?

Formuleren deelnemers zelf het eindresultaat?

13. Zijn er ook ambtenaren, politici en werkgevers/professionals in de zaal die deelnemen aan de dialoog?

Zijn de verhoudingen ok?

14. Telt elke stem even zwaar?

Niet alleen tijdens de stemmingen, maar ook aan tafel?

Gaan alle deelnemers op gelijkwaardige basis met elkaar in gesprek?

Komt ieders mening evenzeer aan bod komt?'

E. BESLUITEN*****

15. Heeft de Burgerraad een mandaat om voor de gemeenschap te besluiten?